GENDER TENGLIKNING TA`LIMDAGI AHAMIYATI

Iminjonova Mohlaroyim
ADPI, Ta`lim tarbiya nazariyasi
(boshlang`ich ta`lim) mutaxasisligi, 2-bosqich magistranti
https://doi.org/10.5281/zenodo.20329711

Anotatsiya

Ushbu maqolada ta`lim tizimida gender tenglikning ahamiyati, uning o`quvchilar rivojlanishiga ta`siri hamda jamiyat taraqqiyotidagi o`rni yoritilgan. Shuningdek, gender stereotiplarini bartaraf etish, ta`limda teng imkoniyat yaratish va pedagoglarning bu jarayondagi vazifalari haqida fikr yuritilgan. Gender tenglikni ta`minlashning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishga ijobiy ta`siri tahlil qilingan.

**Kalit so`zlar:** gender tenglik, ta`lim, stereotip, teng imkoniyat, pedagogika, jamiyat, tarbiya.

Аннотация

В данной статье раскрывается значение гендерного равенства в системе образования, его влияние на развитие учащихся и роль в развитии общества. Также рассматриваются вопросы устранения гендерных стереотипов, создания равных возможностей в образовании и роли педагогов в данном процессе. Проанализировано положительное влияние гендерного равенства на социальное и экономическое развитие.

Ключевые слова: гендерное равенство, образование, стереотип, равные возможности, педагогика,общество, воспитание.

Annotation

This article discusses the importance of gender equality in the education system, its impact on students` development, and its role in social progress. It also examines the elimination of gender stereotypes, the creation of equal educational opportunities, and the responsibilities of teachers in this process. The positive influence of gender equality on social and economic development is analyzed.

Keywords: gender equality, education, stereotype, equal opportunity, pedagogy, society, upbringing.

Bugungi globallashuv jarayonida ta`lim tizimining asosiy vazifalaridan biri — har bir shaxsning huquq va imkoniyatlarini teng ravishda ta`minlashdan iboratdir. Shu nuqtai nazardan gender tenglik masalasi zamonaviy ta`lim siyosatining muhim yo`nalishiga aylangan. Gender tenglik erkak va ayollarning jamiyatdagi huquq, imkoniyat va mas`uliyatlarda teng ishtirok etishini anglatadi. Ta`limda gender tenglikni ta`minlash esa o`quvchilarning jinsi sababli cheklanmasdan bilim olishi, kasb tanlashi va o`z salohiyatini namoyon etishiga xizmat qiladi. “Ta’limdagi gender tenglik jamiyatda ijtimoiy adolat va barqaror taraqqiyotning muhim omillaridan biridir.”[1]

Ta`lim tizimida gender tenglikning qaror topishi nafaqat alohida shaxsning rivojlanishiga, balki jamiyat taraqqiyotiga ham katta ta`sir ko`rsatadi. Chunki bilimli, erkin fikrlovchi va teng imkoniyatlarga ega yoshlar mamlakatning iqtisod iy, siyosiy hamda

[1] — UNESCO. Gender Equality in Education. Paris: UNESCO Publishing, 2019.

madaniy rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. “Qiz va o‘g‘il bolalarga teng ta’lim imkoniyatlarini yaratish inson kapitalining samarali rivojlanishiga xizmat qiladi.”[2]

Ta`limda gender tenglikni ta`minlash avvalo qiz va o`g`il bolalarga bir xil sharoit yaratishni talab etadi. Ayrim jamiyatlarda hanuzgacha qizlarning ta`lim olishi yoki ma`lum kasblarni tanlashi cheklanishi mumkin. Bu esa ularning kelajakdagi imkoniyatlarini kamaytiradi. Zamonaviy pedagogika esa har bir bolaning qobiliyati va qiziqishidan kelib chiqib rivojlanishini qo`llab-quvvatlaydi. “Gender stereotiplaridan holi ta’lim muhiti o‘quvchilarning erkin fikrlashi va ijodkorligini rivojlantiradi[3].”

Gender tenglik ta`lim sifati oshishiga ham yordam beradi. Teng muhitda tahsil olgan o`quvchilar o`z fikrini erkin ifoda etishga, boshqalarning qarashlarini hurmat qilishga va ijtimoiy faollikka o`rganadi. Bu esa sinfdagi psixologik muhitning sog`lom bo`lishini ta`minlaydi. Natijada o`quvchilarning bilim olishga bo`lgan qiziqishi ortadi. “Ta’lim jarayonida gender tenglikni ta’minlash kelajak avlodda tolerantlik va o‘zaro hurmat tuyg‘ularini shakllantiradi.”[4]

Shuningdek, gender tenglik stereotiplarning kamayishiga xizmat qiladi. Masalan, “ayollar faqat uy ishlari bilan shug`ullanishi kerak” yoki “erkaklar hissiyot bildirmasligi lozim” kabi qarashlar yoshlarning erkin rivojlanishiga to`sqinlik qiladi. Ta`lim jarayonida o`quvchilarga tenglik, o`zaro hurmat va inson huquqlari tushunchalarini singdirish orqali bunday stereotiplarni kamaytirish mumkin. “Pedagoglarning genderga xolis yondashuvi o‘quvchilarning individual salohiyatini to‘liq namoyon etishiga yordam beradi.”[5]

O`qituvchilarning roli ham bu borada juda muhimdir. Pedagoglar barcha o`quvchilarga teng munosabatda bo`lishi, dars jarayonida jinsiy tafovutga asoslangan kamsitishlarga yo`l qo`ymasligi kerak. Bundan tashqari, darslik va o`quv materiallarida ham gender muvozanati saqlanishi zarur. Chunki bolalar ko`pincha kitoblardagi obrazlar orqali jamiyatdagi rollarni qabul qiladi.

Ta`limda gender tenglikning ta`minlanishi iqtisodiy rivojlanishga ham ijobiy ta`sir qiladi. Ta`lim olgan va kasb egallagan ayollar jamiyatning faol qatlamiga aylanadi, bu esa mehnat bozorida malakali kadrlar sonining ortishiga olib keladi. Natijada mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy salohiyati mustahkamlanadi.

Xulosa qilib aytganda, gender tenglik ta`lim tizimining muhim tamoyillaridan biri hisoblanadi. U o`quvchilarga teng imkoniyat yaratish, stereotiplarni kamaytirish, ijtimoiy adolatni ta`minlash va jamiyat taraqqiyotiga hissa qo`shishda katta ahamiyatga ega. Ta`lim jarayonida gender tenglikni rivojlantirish orqali barkamol, ongli va tolerant avlodni tarbiyalash mumkin. Shu sababli ta`lim muassasalari, o`qituvchilar hamda ota-onalar bu masalaga alohida e`tibor qaratishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2019.
4. UNESCO. Gender Equality in Education. – Paris: UNESCO Publishing, 2019.
5. UNICEF. Education and Gender Equality Report. – New York, 2020.
6. John Dewey. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 1916.
7. Sandra Bem. Gender Schema Theory and Its Implications for Child Development. – Harvard University Press, 1981.
8. Egamberdiyeva N. Pedagogik mahorat va zamonaviy ta’lim. – Toshkent: Fan, 2018.

[2] UNICEF. Education and Gender Equality Report. New York, 2020.
[3] Sandra Bem. Gender Schema Theory and Its Implications for Child Development. Harvard University Press, 1981.
[4] John Dewey. Democracy and Education. New York: Macmillan, 1916.
[5] N. Egamberdiyeva. Pedagogik mahorat va zamonaviy ta’lim. Toshkent: Fan, 2018.